

Received/Geliş: 20.02.2017///Accepted/Kabul: 21.04..2017

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇENİN ÖĞRETİMİNDE TEMEL MATERYALLER: OKUMA METİNLERİ VE OKUMA KİTAPLARI

Arş.Gör. Pınar ŞİMŞEK

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi,simsekp@hotmail.com

ÖZ

Yabancı Dil Olarak Türkçenin öğretiminde en temel materyalleri, okuma metinleri ve bu metinleri destekler ve tamamlar nitelikteki okuma kitapları oluşturur. Okuma metinleri ve yabancı bir dil olarak Türkçe öğretim sürecini destekleyici okuma kitapları, okuma-anlama becerisinin yanı sıra, diğer dil becerilerinin de kazandırılması için önemlidir. Bu makalede, okuma metinleri ve okuma kitaplarının yabancılar Türkçe öğretimi için önemi, etkisi, yeterliliği ve niteliklerine değinilmiştir. Bu doğrultuda Gazi Üniversitesi Türkçe Öğretim Merkezinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilere okuma metinleri ve okuma kitaplarının yeterliliği ve etkisi ile ilgili anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Anket verileri, SPSS programı ile analiz edilmiştir. Sonuçlara göre, okuma metni ve öğretimi destekleyici okuma kitabı oluşturmak için ne tür yaklaşımlarda bulunulması gerektiği ortaya konmuştur. Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde okuma metinlerinin nitelikleri ortaya konmuş ve amaca uygun okuma kitaplarının mutlaka oluşturulması gerektiği gösterilmiştir. Okuma kitaplarının taşınması gereken nitelikler makalede belirtilmiştir. Bu konu, güncel olarak sürekli ele alınması gereken bir konu olduğundan yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanına faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi, okuma metinleri, okuma kitapları.

BASIC MATERIALS IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE: READING TEXT AND READING BOOKS

ABSTRACT

In Teaching Turkish as a Foreign Language, The most basic materials constitute reading texts and reading books that support and complement these texts. Reading texts and reading books that support and complement these texts are important to acquire other language skills as well as reading-comprehension skills. In this article, for the teaching Turkish as a foreign language; importance, effectiveness, sufficiency and qualities of the reading texts and the reading books have been mentioned. In this direction, in Gazi University Turkish Language Teaching Center, Questionnaires were given to the students learning Turkish about the effects and competence of reading texts and reading books. Survey data were analyzed by SPSS program. According to the results, it has been revealed what kind of approaches should be taken to create a reading text and reading books that supports learning foreign Language. In Teaching Turkish as a Foreign Language, the qualities of reading texts are revealed and It has been stated that it is necessary to create appropriate auxiliary reading books. The qualifications that should be found in the books are stated in the article. This subject, since it is a subject that needs to be constantly taken into consideration., it is thought to be useful for the teaching Turkish as foreign language.

Key Words: Teaching Turkish as a Foreign Language, reading texts, reading boks

1.GİRİŞ

Bağlam, dil eğitimi içinde dil edinimini sağlamak için bütünü, kapsamı görmeyi sağlar ve kelimelerin işlevini tayin etmeye imkân verir. Bağlam ancak metin içinde sağlıklı bir şekilde oluşturulabilir. Bu nedenle Türkçe eğitimi ve öğretimi de bir dil öğretimi ve eğitimi olduğu için metinler merkezinde gelişen bir öğretimdir. Okuma metinlerinin niteliği ve öğrenme-öğretme sürecinde nasıl kullanıldığı Türkçe söz varlığının anlamlandırılarak öğretimi için vazgeçilmez bir gerekliliktir.

Türkçe öğretiminde okuma metinleri kadar okuma kitapları da önemlidir. Burada “okuma kitapları” ifadesinden kasıt dil edinimine ve öğretim sürecine yardımcı ve destekleyici olan amaçlı olarak

hazırlanmış okuma kitaplarıdır. Bu nedenle “destekleyici okuma kitapları” veya “yardımcı okuma kitapları” terimleri de kullanılabilir. Bugün ilköğretimden yükseköğretime kadar Türkçeyi kullanma yeteneğinin gelişmesi, iletişimi geliştirmek, çok yönlü bakış açıları kazanmak için okuma kitaplarına ihtiyaç duyulur. Türkçe öğrenen insan için eğitim sadece okul sıralarında devam etmez. Yardımcı unsurlar olarak okuma kitaplarının bulunduğu her yerde Türkçeyi geliştirmek de vardır. Yazınsal metinlerden oluşan okuma kitapları dil öğretiminin canlılığını korur ve zihnin sözel yeteneklerini durmadan geliştirir. Elbette okuma kitaplarının biçimsel ve içerik özellikleri, o okuma kitabının niteliğini etkiler ve nitelikli okuma kitapları okumak, dili öğrenme ve kullanma becerisini artırır.

Okuma metinleri ve okuma kitapları dil ediniminin gerçekleştiği her yerde başat öneme sahiptir ve merkezdir. Elbette, tarihi çok eskilere dayanmakla birlikte, 2000’lerin başından itibaren modern yabancı dil eğitim sistemine göre kurumsallaşarak gelişen Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin de merkezinde metinler ve okuma kitapları yer alır. Özellikle AOÇM (*Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Metni*) olarak 2001 yılında yayınlanması ile dillerin yabancı dil ya da edinilen ikinci dil olarak öğretimi ile ilgili stratejilerin ortaya konulması ve örnek programların sunulmasının ardından Türkçenin de yabancı dil olarak sistemli bir şekilde ele alınmış, uygulama merkezlerinin açılmış, kurumsallaşmanın gelişmiş ve akademik çalışmalar hız kazanmıştır.

Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde uygulama merkezleri ve özel merkezlerde kullanılmak üzere oluşturulan seviyelere uygun kitap setleri içindeki Okuma metinleri ve bunları destekleyici okuma kitapları oluşturma da akademik alanın konusu olup ihtiyaca yönelik üretim öncelikli hale gelmiştir. Ancak kabul edilmelidir ki, 2010 ve sonrasında ders kitaplarının yenilenme süreci başlasa, yeni setlerin oluşumu hız kazansa da okuma metinlerindeki nitelik her zaman akademisyenlerin önerileri ve uygulama merkezlerinden alınan geri dönütlerle ile geliştirilmeye muhtaçtır. Değişim ve gelişim asla durmamalıdır, aksi halde bu küresel yabancı dil pazarında Türkçe, muadili yabancı dillerin gerisinde kalır. Okuma metinleri bir yana oluşturulması ile ilgili olarak son on yıldır bolca akademik öneri ve çalışmada bulunulan “yardımcı-destekleyici okuma kitapları ya da kitapçıkları” ise aynı oranda gelişim gösterememiştir. Oluşturulan, maalesef hala az sayıda, okuma setleri ise içerdiği kültürel eksiklikler, bağdaşıklık ve seviyeye uygunluk sorunları nedeniyle yeterli etkinlikte değildir. Bu nedenle kaynak için yabancı öğrencilerin ana dili olarak Türkçenin öğretimi ilk ve ortaokul seviyesi kaynaklarına başvurduğu görülse de bunun da oranı %5’i bulmaz ve yabancı öğrenciler öğretim merkezlerinde verilen Türkçe için kaynak yetersizliğinden şikâyetçidir. İşbu hale bir de gelişen sosyal ağlar girince, yabancı öğrenciler Türkçeyi; kullandıkları sosyal ağları Türkçe kullanmak, ağlardaki Türkçe sayfalarla üye olmak ve “ internet dili Türkçe” ile karşılaşarak okul dışı yardımcı okumayı buralardan bağdaşksız ve tutarsız metin parçalarından karşılamaktadır.

Bu nedenle tekrar ve tekrar okuma metinleri ve okuma kitaplarının niteliklerinin hatırlatılmasına ve elbette oluşturulan bu akademik önerilerin dikkate alınmasına ihtiyaç elzemdir. Bu bağlamda özellikle eğitim ve öğretime öğrencileri etkin bir şekilde dâhil etme ilkesi kapsamında, yabancı öğrencinin Türkçe okuma becerisini geliştirmek için okuma metinleri ve kitaplar üzerinden nelere ihtiyaç duyduğunu da, sürekli olarak, kendilerinin görüşü alınarak anket çalışmaları ile saptamak gerekir. Sonuçlar neticesinde amaç okuma metinleri ve okuma kitapları oluşturmak için sürekli olarak güncel ihtiyaçlara göre yenilenmenin gerçekleştirilmesidir.

Öncelikle yabancı dil olarak Türkçe öğretimi için okuma metinleri ve okuma kitaplarının önemi ve özellikleri belirtilip, anket verileri de kullanılarak okuma metinleri ve öğretimi destekleyen okuma kitaplarının nasıl oluşturulması gerektiğine dair yorum ve önerilerde bulunulmuştur.

Problem Durumu

Bu araştırmada yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılması gereken materyallerden okuma metinleri ve okuma kitaplarının hazırlanmasındaki problemler ele alınacaktır. Çalışmada, okuma metinleri ile okuma kitaplarının nasıl oluşturulması gerektiği probleminin çözümüne yönelik çalışılacaktır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu tezin amacı; yabancılara Türkçe öğretiminde okuma metinlerinin ve okuma kitaplarının önemini, etkisini ve bunlarda bulunması gereken nitelikleri belirleyip, Türkçenin yabancılara öğretilmesine katkıda bulunmaktır.

2.YÖNTEM

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veriler, Literatür-Kaynak Taraması, Belge Taraması/Doküman Analizi ve Anket veri toplama teknikleri ile gerçekleştirilmiştir.

Uygulama

Çalışmada, öncelikle Literatür-Kaynak-Doküman taraması yöntemi doğrultusunda kaynakçada belirtilen tüm kaynaklar taranarak gözden geçirilmiştir. Elde edilen nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen nitel verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi uygulanmıştır. Öncelikle araştırma kapsamında elde edilen tüm verilerin “Güvenirliği” SPSS programında “Cronbach Alpha” Yöntemi ile analize tabi tutularak belirlenmiştir. Uygun analiz türleri belirlendikten sonra SPSS programında gerekli analizler yapıp Microsoft Excel programında tabloleştirilip grafikleştirilmiş ve analiz yapılarak yorumlanmıştır.

Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Okuma Metinleri

Okuma metinleri hedef kitlenin seviyesine, ihtiyaca, öğretim programının zamanlamasına, içinde sunulacağı materyalin-aracın durumuna ve modern çağa göre sürekli olarak yenilenmekte ve kendisinde bulunduracağı özellikler, bazı temel özellikleri dışında, sürekli değişmektedir. Değişmeyen en önemli nokta ise vazgeçilmezliğidir. Çünkü sadece okuma becerisi için değil metnin sunum çeşitliliğine göre birçok duyuyu da harekete geçirme özelliğinden dolayı tüm beceriler için temel materyal konumundadır.

Okuma kitapları ve okuma metinleri, Türkçenin ana dili olarak öğretiminde olduğu kadar yabancı dil olarak öğretimi için de dil becerilerinin gelişiminde çıkış noktasını ve işleyişin temelini oluşturur.

Bir dilin yabancı bir dil olarak öğretilmesinde, Avrupa Ortak Çerçeve Metni içinde belirtilen ve dilin kendine has özellikleri ile birlikte oluşturulan ilkelere göre hazırlanmış ders kitapları içindeki metinler, söz konusu ilkelerin özelliklerine göre hazırlanmış olmalıdır. AOÇM'nin “Dil Pasaportu” olarak belirttiği belge, öğrencinin bildiği Avrupa dillerini (Yabancı Dilleri) ve bu dillerdeki yeterlilik düzeylerini ifade eden bir belgedir (Demirel, 2007:24). Bu belgede, standart dil seviyelerinin hepsinden kişinin bütün dil becerilerine dair dilde yeterlilik düzeyi yer alır. Okuma metinleri, pasaportta belirtilen seviyelerde hazırlanmış ders kitapları içinde yine bu seviyelere uygun olarak oluşturulur.

Metinlerde cümleler birbirine bağdaşık ve tutarlı olmalıdır. Bir metnin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılabilmesi için bazı özellikleri olması gerekir. Yabancılara Türkçe öğretimi için seçilecek metinler şu özellikleri taşımalıdır:

- Okunabilir bir metin olma ve okuma becerisini geliştirmeye yönelik olmalıdır. Ayrıca diğer beceriler ile birlikte sunulmaya uygun türdeki okuma metinleri sık olarak tercih edilmelidir. Çünkü işin içine ne kadar çok beceri katılırsa hedefteki beceri ile birlikte bütünsel dil gelişimi de o derecede etkili olur.
- Hedef kitle farklı türlerde metinler ile karşılaştırılmalıdır. Bu metinlerin işleniş uygun teknik ve yöntemler ile yapılmakla birlikte; AOÇM'nin de hassasiyetle üzerinde durduğu gibi metin, metin türleri verildiği araçlardan etkilenir (Gmb, 2012:94). Mesela ders kitabından okunan bir

senaryo metni(Drama-oyun metni) ile aynı metnin ek yardımcı bir kitap ya da kitapçık ile verilmesi veya ses kaydı halinde CD ile sunulması ya da bunlardan farklı olarak farklı tekniklere göre kartla ya da konuşma baloncukları gibi görsellerle zenginleştirilmiş yazılı materyaller ile verilmesin birbirinden farklı etkiler yaratacağının farkında olunmalıdır. Kullanılan teknik ve yönteme göre metin türü seçilmeli ve metnin verileceği araç da buna göre belirlenmelidir.

- Orta seviye ve ileri seviyede bilgilendirici ve amaçsal metinler yanı sıra özgün metinlere çokça yer verilmelidir. Özgün metinden kasıt deneme gibi fikirlerin serbest bir şekilde anlatıldığı metinler olmakla birlikte anlatım yoğunluğu taşıyan modern edebiyat ürünü konuşma Türkçesine yakın şiir metinleri de kullanılmalıdır.
- Hedef kitlenin seviyesi (AOÇM'nin belirlediği ölçülerde A1-A2-temel, B1-B2-orta ve C1-C2-ileri seviyeler) eğitim ve öğretimin başında belirlenmektedir. Yani öğrenci her zaman temel seviyeden doğrudan başlatılmaz Seviye bütün becerilerin geliştirilmesinde önemli olduğu gibi okuma becerisinin geliştirilmesi için de son derecede önemlidir. Metinler; seviyeye uygun bir uzunlukta olmalı, kelime ve cümle yapıları seviyeye uygun olmalıdır. Seçilecek yöntem ve teknikler de seviye dikkate alınarak seçilmelidir. Burada söz konusu olan dil ediniminin, ana dili ediniminden farklı olarak yabancı bir dilin edinimi olduğu yani zihinsel süreçlerin işlem biçimlerinin farklılığı asla göz ardı edilmemelidir.
- Seviyeye ve ihtiyaç analizine göre oluşturulan kelime listeleri sürekli yenilenmeli ve bu yeni listelerdeki kelimelerin bağlam ve ihtiyaç dönük konu-tema içinde okuma metinlerinde yer alması gerekir.¹
- Okuma metinlerinin işlenmesi ve anlamlandırılmasında öğrencinin öz değerlendirme yapması sağlanmalı ve metinler genel olarak alıştırma ve çeşitli teknik uygulamalarına uygun seçilmeli ya da oluşturulmalıdır.
- Öğrencinin ilgisi, amaçları ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır. Yabancı öğrencinin öncelikle Türkçe seviyesi yanı sıra yaş itibarıyla ve kendi ana dilinde hangi eğitim ve öğretim seviyesindeyse buna göre okuma metinleri oluşturulmalıdır (Mesela Suriyeli İlköğretim seviyesindeki yabancı öğrenciler ile yükseköğretim seviyesindekiler...) Türkiye'de veya Türkiye dışında Türkçe öğrenip öğrenmediği; Türkiye içindeyse kırsal iç bir bölgede yoksa bir kıyı bölgesinde, büyük bir şehirde mi Türkçe öğrendiği de hedef kitle düşünüldüğünde okuma metinlerinin içeriği ve amacı konusunda büyük ihtiyaç farklılıkları oluşturur. Yabancı öğrencinin amacının ne olduğu oldukça önemlidir. Okuma metni oluştururken iş adamı bir yabancı Türkçe öğrenirken beklentileri ile ev hanımı bir yabancıya ya da akademisyen bir yabancı Türkçe öğrenirken okuma metinlerinde görmek istedikleri özellikle ileri seviyede farklılaşacaktır. İhtiyaç analizleri bütün bu konuları kapsayacak şekilde yapılmalıdır.
- Okuma metni alımlama estetiği² de düşünülerek oluşturulmalıdır. Okuma metinleri, yabancı öğrencilerin bütün art bilişsel değerlendirme ve alımlama ölçütleri ile aslında yeniden yorumlanır. Bu sürece dikkat ederek metin oluşturma, hedef kitlenin zihinsel ve bilişsel süreçlerini de işin içine katmayı sağlayarak etkili olmaktadır.
- Metin küçük ölçekli ve büyük ölçekli tutarlılığa mutlaka sahip olmalıdır³.

¹ Okuma metinlerinin özellikleri ile ilgili daha geniş bilgi için "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Okuma Metinleri ve Yardımcı Okuma Kitapları Üzerine Bir Araştırma" isimli Yüksek Lisans tez çalışmamı bakılabilir.

² Alımlama estetiği;" Yorumbilim" içinde değerlendirilen alıcının mesajı yüklediği anlam ile mesajın değişmesini ifade eden bir kuramdır.

³ Küçük ölçekli tutarlılık: Metinde cümle ya da cümlelerin öncekilerle bağlanmış olmasıdır. Büyük Ölçekli tutarlılık: Metin parçalarının(Paragrafların) metnin bütünüyle ilişkili olmasıdır.

- İçerdiği konular dil ve kültür öğretimine uygun olmalıdır. Dil ve kültür öğretimini, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi için okuma metinleri noktasında düşündüğümüzde; oluşturulan okuma metinleri içinde dil yapıları sayesinde kültürü hissettirebilmektir diyerek somutlaştırabiliriz. Bir örnek gerekirse de; seviyeye göre verilecek deyim ve atasözleri elbette ilk aklımıza gelen doğal kültür besleyicileridir.
- Dil özellikleri açısından uygun olmalı ve bağdaşıklık düzeyi yüksek olmalıdır. “Bağdaşıklık, tutarlılığa yakın olmakla birlikte metnin yüzeysel yapısındaki söz dizimsel ve anlamsal ilişki olarak belirlenmiştir” (Coşkun, 2007:252). Bunun önemi ana dil olarak Türkçenin öğretiminden de üst seviyede olmalıdır çünkü bir dilin yabancı dil olarak öğretilmesinde bilinmeyen kelimeler veya anlamı tam çözülmemiş cümleler ancak yüksek bağdaşıklık düzeyi ile sezdirilerek anlatılabilir.
- Metin, yabancı dil ile hedef kitlenin ana dili arasında karşılaştırılabilir kültürel özellikleri barındırmalıdır. Günümüzde bu durum oluşturulan metinlerde sadece hedef kitlenin kültürü ya da öğrenim hedefindeki dilin kültürü olarak tek taraflı yapılmaktadır. Oysa bu unsurlar olabildiğince karşılaştırmalı olarak metin içinde veya okuma metni alıştırmaları içinde verilmeli veya teknikler ile uygulanır-işlenirken karşılaştırmalar yapılarak öğrencinin zihninde, dil ediniminin bağlantılı olarak kodlanması sağlanmalıdır.
- Metnin konusu esnek, canlı ve geliştirilmeye açık olmalıdır. Metin yabancı dil öğretim yöntemi ve tekniklerinin uygulanabilirliğini destekleyici bir yapıda seçilmeli veya oluşturulmalıdır.
- Okuma metni konuları ihtiyaca dönük ve seviyelere uygun olarak tematik yaklaşım içinde, o temanın genel konusu dâhilinde seçilir. Ancak ders kitaplarındaki temalar özellikle orta ve ileri seviyede oldukça azdır. Her ne kadar hedeflenen program dâhilinde zamanlamaya uygun olarak bu tema sayıları ve okuma metni sayıları belirlense de; kitaplarda ya da ek yardımcı alıştırmalar kitaplarında yine ihtiyaca dönük olarak çok daha fazla konuda okuma metni öğrenciye sunulmalıdır. “Ayrıca öğretilmek/öğrenilmek istenen dili ana dili olarak konuşanların karşısına çıkan doğal metinlere karşın bu metinler öğretici ve öğrenen kaygılarından aynı doğal etki görülmemeyebilir”(Durmuş, 2013:188). Bu nedenle gerçek hayat ile olabildiğince iç içe metinler oluşturulmalıdır.
- Metinler, Türk kültürünü, Türkçeyi öğrenen bireylerin kültürünü ve evrensel-ortak kültür unsurlarını içermelidir. Evrensel kültür özellikleri birleştirici unsurlar barındırdığından özellikle ileri seviyede kullanılabilecek bilgi verici tarihi metinler söz konusu olduğunda evrensel değerler ön planda tutulmalıdır.
- Özellikle yabancı dil öğretimi yöntem ve teknikleri sürekli olarak takip edilmeli ve okuma metni oluşturma tiplerinde evrensel eğilimler (Genellikle küresel bir yabancı dil olan İngilizce okuma metni hazırlama eğilimleri) takip edilmelidir.
- Bunun yanı sıra son yıllardaki araştırmalardan anlaşılmaktadır ki, yabancı dil olarak öğretilmek istenen dilin ait olduğu dil ailesi ve aynı yapıdaki diğer dillerin yabancı dil olarak sunulmasında kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri ile bu bağlamda okuma metni oluşturma biçimleri takip edilmeli ve etkili olanlar uyarlanmalıdır.
- Okuma metinleri, bilgileri yineleme, geliştirme ve yeni bilgilerle birleştirme fırsatı sunar. “Metinde tutarlılık metinsellik ilkeleri içindedir ve tutarlılığın temelinde okuyucunun metin dışı bilgisi ile metindeki kavramlar arasındaki ilişkiyi ve sürerliliği sağlayabilmesi hedeflenmelidir”(Aksoy, (Ed.) ve Kırkkılıç (Ed.), 2007:249). Metin akışı üst üste devam ettiğinde mantıksal bütünlük okuyucunun zihninde oluşabilmelidir ve bunun olması anlamlandırma sürerliliği için çok önemlidir.

Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretiminde Okuma Kitapları

Yabancılar Türkçe öğretimi için sadece ders kitapları ve kitaplardaki okuma metinlerinin yeterli olmadığı bir gerçektir. Çünkü yabancı dil eğitimi tek bir ortamda ve sadece ders kitapları ile

sürdürülemez; bu yaklaşım genel olarak hiçbir öğretim için düşünülmemesi gerekmele birlikte, materyal çokluğu-çeşitliliği ve ortam çeşitlenmelerinin en önemli olduğu öğretim şüphesiz yabancı dil öğretimidir. Ana dil öğretimi kapsamında Türkçe öğretimi için her yaş seviyesine uygun ve birçok farklı türde okuma kitabı, eğitim ve öğretime destek olacak şekilde hazırlanmaktadır. Hatta bu kitaplar için nicelik fazlalığı ile nitelik kirliliği vardır denebilir. Ancak ana dil öğretiminde dahi, dünyada diğer dillerin ana dil olarak öğretimi için yardımcı olacak şekilde hazırlanan kitap ve materyal sayıları düşünüldüğünde, ülkemizde hala istenen seviyeye çıkılamamıştır. Bir de okuma kitapları için gelişen ve sürekli beslenme isteyen alan yabancı dil olarak Türkçenin öğretimine bakacak olursak, “yeterli” den çok uzak olarak “var” veya “yok” betimlemeleri içinde gelip gittiğimiz görülür. Var olanlar geliştirilip değiştirilmediği gibi, yenilerini ortaya koymada alan çok kısır kalmıştır. Sorun, hala Türkçe öğretim merkezleri için ve özeller için ders kitabı okuma metinleri oluşturma aşamasında olmamızdır. Bu gerçek, yardımcı okuma kitabı ihtiyacının büyüklüğünü ve aciliyetini azaltmamaktadır.

Okuma, ana dil eğitimi olsun yabancı dil eğitimi olsun, günlük hayat düşünüldüğünde maalesef eğitim öğretim için dahi, günümüzde “sosyal ağlarda sınırlı karakterlerdeki yazıları okuma” olarak hızla yok olmaya ve klasik biçimini yitirmeye devam etmektedir. Okuma ancak süreli, bağlamı ve parçaların bütün oluşturabileceği şekilde eklemli ve sonuçtan oluşan bir bütün şeklinde gerçekleştirildiğinde, yani zihinsel süreçte tamamlandığında bir anlam kazanır ve faydasını gösterir. Sosyal ağların insanlığı getirdiği noktada, ana dil eğitimi ve öğretimini ve tabii ki yabancı dil eğitimi ve öğretimini etkilemediğini düşünmek geçersiz bir öngörü olur. Okumanın karakterlerle ya da sosyal ağlardaki yapılarla kısıtlanması, kaçınılmaz olarak ilk darbeyi dil edinimi ve gelişimine indirmiştir. “Her gün bağlantısız bir üç parça paragraf” yapısındaki bu yazıları okumak, yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde belki temel seviyede bir faydası varmış gibi görünse de bütüncül okuma alışkanlığı gerçekleştirilmeyi geciktirir ancak çare yine bu yapının içinde saklıdır. Teknolojinin hızından ve bilgi yayılımı ile ilgili gelişmelerden uzak durmak gerçekçi ve faydalı olmadığı gibi bunun zararlarını aza indirip faydalı hale getirmek için yine okuma alışkanlığını dijital dünyaya, internete ve çeşitli sosyal ağ uygulamalarına yönlendirmek gerekir. Bu çalışmalar günümüzde yapılmaya başlanmıştır. Eğer kitleler dijital dünyadan çekilemiyorsa; o zaman o dünyaya ve hedef kitlelerin kullandığı yapılara uygun programlar geliştirilmelidir. Bu temelde bakıldığında, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde destekleyici nitelikteki okuma kitaplarının nitelikleri de zamanla değişim göstermekte ve çağın gereklilikleri ile uyumlu bir hale getirilmesi gerekmektedir.

Türkçe öğrenmek isteyen yabancıların Okuma-anlama becerisinin ve diğer dil becerilerinin geliştirilmesi, kelime hazinesinin artırılması, Türk kültürünü ve Türkçeyi daha iyi anlamasını, Türkçe düşünmesini ve yaşamasını sağlamak için okuma kitapları oluşturulmalıdır. Bu yardımcı-destekleyici okuma kitaplarının nitelikleri elbette ana dil öğretimi için hazırlananlardan bazı farklılıklar göstermelidir.

Yabancı dil öğretiminde ders kitapları için seçilen okuma metinleri, o dilin yabancı dil olarak öğretimi için yeterli değildir. Çünkü okuma metinleri bir bütün oluşturan ancak kısa ve belli sayıda kelime barındırabilecek bir yapıya sahiptir. Tekrar ve alıştırma her zaman diğer dil becerilerinde olduğu gibi okuma becerisini geliştirmede de önemlidir. Ders kitabındaki okuma metninden daha uzun, daha karmaşık ve sürükleyici bir okuma kitabıyla, yabancı dil öğrenen kişi okuma ediniminde süreklilik kazanabilir. Sürekliliğin ve bu anlam akışı sürecinin doğru bir şekilde engelsizce sürmesi, yabancı dil öğrenen kişiyi öğrendiği yabancı dili isteksizce değil tam tersi hevesli bir şekilde öğrenmeye itecektir.

Ders kitaplarındaki okuma metinleri ve bu metinlerin birçok alıştırmayla incelenmesine ek olarak; okuyucuyu serbest bırakan ama aynı zamanda bu serbestlikle birlikte kelime sayısı, kelime zorluğu gibi ölçütleri seviyeye göre düzenlemede çıkabilecek engelleri azaltan bir yardımcı okuma kitabı, hem yabancı dil öğretimine isteği artıracak hem de öğrenilmek istenen yabancı dilde daha geniş bir düşünce akışı gerçekleştirecektir. Çare aslında okuma anlamada düşüncenin yarım kalmamasını sağlamaktır. Düşüncüyü bütünleyen bağlam art arda nitelikli ve sağlıklı bir şekilde, seviyeye ve ihtiyaca göre ne kadar devam ettirilebilirse okumaya olan düşkünlük o derecede artar ve becerinin gelişimi okuma metinlerine nazaran uzun vadede daha etkili gerçekleşir.

Yabancı dil öğretiminde seviyeye göre ders kitapları, yardımcı alıştırma kitapları ve dinleme yoğunçalarını (CD'leri) yanı sıra seviyeye göre okuma kitapları da oluşturulmalıdır. Dünyada dillerin yabancı dil olarak öğretiminde en az ders kitapları ve bu kitaplardaki okuma metinleri kadar okuma kitapları hazırlamaya da büyük önem verilmektedir. Elbette bu öncelikle, çok yoğun bir ön çalışma gerektirir. Çünkü bir dilin yabancı dil olarak öğretilmesi için seviyelere, ihtiyaçlara ve amaçlara göre o dildeki kelime hazinesinden seçilmiş kelimelerin derlenmesi, seviye, ihtiyaç ve amaca göre sınıflandırılarak okuma kitaplarına yerleştirilmesi gerekir. Böyle bir çalışma yapmak için de; temel, orta ve ileri seviyelerde hangi Türkçe kelimeler ve yapıların belirleneceği konusunda araştırmalar yapılmalıdır. Bu araştırmalar, bir kere yapıp sonra bırakılacak işler değildir. Devamlı değişen bir dünyada Türkiye'de veya yurtdışında Türkçenin yabancı dil öğretimi söz konusu olduğunda okuma metni ve yardımcı okuma kitabı hazırlamak için gerçekleştirilecek ön hazırlıklar sürekli canlılık göstermelidir. Yapılması gereken oluşturulan kelime listeleri ve ihtiyaç analizlerini çağa ve şartlara uygun şekilde sürekli yenilemektir. Buna bir örnek vermek gerekirse, bankacılık işlemlerinin, seyahat işlemlerinin ve daha birçok günlük hayat için ve yabancı bir ülkede yaşamak için gerekli olan işlemlerin neredeyse tamamen dijital ortama kayması, listelere alınması zorunlu yeni kelimeleri işaret eder. Sarıçoban (2015:121)'in da belirttiği gibi İnsan odaklı yaklaşımların eğitime uyarlanmasıyla önem kazanan ihtiyaç analizi uygulaması, öğrenenin yabancı dil ihtiyaçlarını temel alması açısından sadece kelime listeleri için değil öğretim programının bütünü için katkı sağlar.

Sosyal ağların kullanım artışı ve çeşitliliğinin düşünülmesi, insan hayatı için artık neredeyse kartvizit yerine geçecek güce erişmesi, Türkçenin yabancılara öğretiminde bu kullanım alanlarına hitap eden okuma metinleri ve okuma kitapları oluşturulması gerektiğini de apaçık bir şekilde göstermektedir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi hedef kitle için internet Türkçesinin kaderine bırakılmamalıdır. Hatta metinler için olduğu gibi bir nevi e-kitap işlevi gören ama aynı zamanda alıştırma da içeren "sosyal medya uygulamaları ve programları" geliştirilmelidir. Bunlara benzer çalışmalara dair denemeler kısa metin dediğimiz türler için gerçekleştirilmeye çalışılsa da yeterli gelmez.

Yabancılara Türkçe öğretiminde hazırlanacak bir yardımcı okuma kitabının sadece temel, orta ve ileri seviyelere göre belirlenmiş kelimeler ve yapılardan oluşması da yeterli olmaz. Yabancı dil öğretiminde seviyeden kasıt, dili öğrenmeye yeni başlama ya da ilerlemiş olmanın yanı sıra yaşla da ilgilidir. Özellikle ülkemize son dört yıldır gelen göç dalgası içinde çoğunluğu ilköğretim olmakla birlikte okulöncesi, ilköğretim ve orta öğretim seviyelerinde yabancı öğrenci, okullarımızda eğitim görmeye başlamıştır. MEB, bu öğrenciler için acil olarak destekleyici eğitim ve öğretim materyalleri oluşturma ile çeşitli projelere destek verip bunları yürütme çabası içindedir. Bu süreçte, çoğunluğu Suriyeli olan bu yabancı öğrencilere ilköğretim için hazırlanan bir yardımcı okuma kitabının içeriği ve yapısıyla, üniversite ve üstü eğitim gören, gruplar için hazırlanacak bir yardımcı okuma kitabı arasında da mutlaka fark olması gerekir. Aynı durum elbette okuma metinleri içeren ders kitapları için de geçerlidir.

YDTÖ için okuma kitaplarının hazırlanmasının bir diğer önemi de Türkçenin kelime hazinesini Türkçe öğrenenlere gösterebilmektir. Özellikle ileri seviyede hazırlanacak okuma kitaplarında edebî metinler ve eserler aracılığıyla Türkçenin anlatım zenginliğini yabancıların fark etmesi sağlanabilir. Edebî eserler, yabancılara Türkçe öğretimi için düzenlenerek okuma kitapları haline getirilebilir. Bu ve benzeri çalışmalara alanın acil olarak ihtiyacı vardır.

Okuma kitapları sayesinde YDTÖ (Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi) için faydalı olabilecek bir başka unsur da Türk kültürü, yaşayış tarzı, Türkiye ve Türklerin hayata bakış açısı ile ilgili konularda yabancıları bilgilendirmek ve onlara Türk kültür ve medeniyetini yaşatmaktır.

3.BULGU VE YORUMLAR

Bu çalışmada veri olarak Gazi Üniversitesi TÖMER'de(Türkçe Öğretim Merkezi) Türkçe kurlarında eğitime devam eden 30 yabancı öğrenciye yapılan anket esas alınmıştır. Ankette öğrenciler birinci bölümde okuma metinleri ve okuma kitapları ile ilgili genel bilgiler için hazırlanan 5 soruyu

yanıtlamışlardır. İkinci bölümde okuma ve anlama becerileri ile ilgili 14 maddeye verecekleri cevap için; “Evet”, “Biraz”, “Hayır,” şeklinde üçlü derecelendirmeyi kullanmışlardır.

Hazırlanan bu anket, Gazi Üniversitesi TÖMER’de Türkçe kurlarına devam eden her seviyeden 10 öğrenci olmak üzere toplam 30 yabancı öğrenciye uygulanmıştır.

Araştırmada Türkçe öğrenmek isteyen yabancı öğrencilere düzenlenen ankette toplanan veriler öğrencilerin seviyelerine göre değerlendirilip, Microsoft Office Excel programında tablolaştırılmış, SPSS programı ile analizleri yapıp yorumlanmıştır.

Anketin birinci bölümü olan okuma metinleri, okuma kitapları ve dil öğrenimi ile ilgili 5 maddelik sorulara verilen cevaplar ve ikinci bölümdeki okuma-anlama becerisine yönelik 14 maddeye verilen cevaplar değerlendirilerek aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Anket Sonuçları

Ankette yer alan sorulara verilen cevaplar iki bölüm halinde tek tek SPSS programına kodlanarak (1-EVET, 2-BİRAZ, 3-HAYIR) girilmiş, öncelikle “Cronbach's Alpha” yöntemiyle anketin güvenilirliğine bakılmıştır. Güvenirlilik değerleri aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere oldukça yüksektir. (Cronbach's Alpha=0,923)

Öncelikle araştırma kapsamında elde edilen tüm verilerin “Güvenirligi” SPSS programında “Cronbach Alpha” Yöntemi ile *güvenirlilik analizine* tabi tutulmuştur.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,923	15

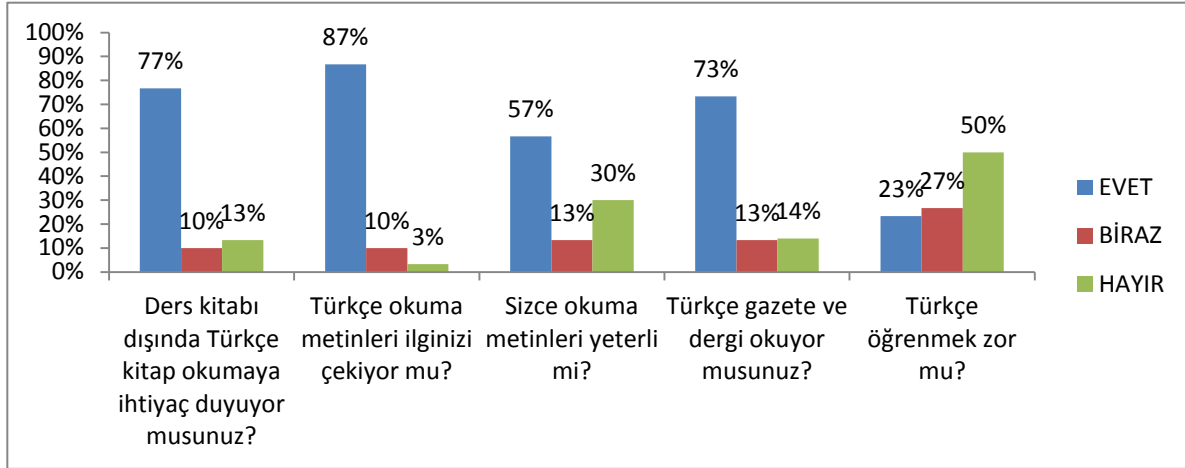
Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Seviye	21,50	53,224	-,353	,952
İletişim araçlarını(e-posta, cep telefonu) Türkçe anlayabilirim	22,07	43,995	,575	,920
Temel bilgi sorularını (adı- soyadı, yaşı) anlayabilirim	22,27	47,375	,290	,927
Türkçe adres, yer ve yön tarifi yapılan metinleri anlayabilirim.	22,17	44,213	,627	,919
İnternetteki Türkçe komutları anlayabilirim.	21,97	47,689	,158	,932
Günlük dilde yazılanları anlayabilirim.	22,17	42,695	,830	,913
Türkçe bir makale ne ile ilgili olduğunu anlayabilirim.	21,97	41,206	,911	,910
Basit mesajları, iş mektubu ve resmî mektupları anlayabilirim.	22,07	41,306	,902	,910
Bir hikâyenin ana fikrini anlayabilirim.	22,20	43,062	,795	,914
Tiyatro, sinema ya da bir kitap hakkında yazılmış makaleleri anlayabilirim.	21,97	41,068	,928	,909
Sözlük kullanarak herhangi bir yazışmayı anlayabilirim.	22,00	40,828	,886	,910
Farklı türlerden metinleri (şiir, deneme, şarkı sözü) anlayabilirim.	21,63	42,033	,808	,913
Deyim ve argo bulunan metinleri anlayabilirim.	21,63	41,620	,859	,911
Bir edebî eseri içeriğini algılayabilirim.	21,57	41,702	,835	,912
Mesleki ve bilimsel makaleleri sözlüğe bakarak anlayabilirim.	21,83	40,144	,928	,908

Bu tabloda da görüleceği üzere anketin tüm sorularının *Cronbach's Alpha* değeri “0,90”ın üzerindedir.

Birinci bölüm anket soruları ve verilen cevapların dökümü tablo halinde ve grafiksel olarak aşağıda görülmektedir.

ANKET SORULARI	EVET	BİRAZ	HAYIR
Ders kitabı dışında Türkçe okuma kitaplarına ihtiyaç duyuyor musunuz?	23	3	4
Türkçe okuma metinleri ilginizi çekiyor mu?	26	3	1
Sizce okuma metinleri yeterli mi?	17	4	9
Türkçe gazete ve dergi okuyor musunuz?	22	4	9
Türkçe öğrenmek zor mu?	7	8	15

Yukarıdaki tablo ve grafik incelendiğinde; “Ders kitabı dışında Türkçe kitap okumaya ihtiyaç duyuyor musunuz?” sorusuna 30 öğrencinin %77’si (23 Öğrenci) yardımcı okuma kitabına ihtiyaç duyduğunu, öğrencilerin sadece %13’ünün “HAYIR” dediği görülmektedir.

Anketteki “Türkçe okuma metinleri ilginizi çekiyor mu?” sorusuna, ankete katılan 30 yabancı öğrenciden 26’sı (%87’si) “Evet”, %10’u “Biraz” ve sadece 1 öğrenci “Hayır” yanıtını vermişlerdir.

Anketteki “Sizce okuma metinleri yeterli mi?” sorusuna, ankete katılan 30 yabancı öğrencinin %30’u “Hayır” diyerek ders kitaplarındaki okuma metinlerini yetersiz bulmuşlardır.

Anketteki “Türkçe gazete ve dergi okuyor musunuz?” sorusuna, ankete katılan 30 yabancı öğrenciden %73’ü “Evet” demiş, %13’ü “Bazen” ve %14’ü “Hayır” yanıtını vermişlerdir.

Anketteki “Türkçe öğrenmek zor mu?” sorusuna, ankete katılan 30 yabancı öğrenciden %50’si “Hayır”, %27’si “Biraz”, %23’ü “Evet” yanıtını vermişlerdir.

İkinci grup anket soruları ve verilen cevaplar aynı şekilde kodlanarak SPSS programına girilmiş, gerekli analizler yapıldıktan sonra sonuçları aşağıdaki şekilde tablolaştırılmıştır. Tabloda her soruya, her seviyeden verilen “EVET, BİRAZ, HAYIR” cevaplarının sayısı ve oranları yüzde olarak görülmektedir.

ANKET SORULARI	TEMEL SEVİYE			ORTA SEVİYE			İLERİ SEVİYE											
	EVET	BİRAZ	HAYIR	EVET	BİRAZ	HAYIR	EVET	BİRAZ	HAYIR									
İletişim araçlarını(e-posta, cep telefonu) Türkçe anlayabilirim	5	50%	3	30%	2	20%	7	70%	2	20%	1	10%	8	80%	2	20%	0	0%
Temel bilgi sorularını (adı- soyadı, yaşı) anlayabilirim.	6	60%	3	30%	1	10%	9	90%	1	10%	0	0%	9	90%	1	10%	0	0%
Türkçe adres, yer ve yön tarifi yapılan metinleri anlayabilirim.	5	50%	3	30%	2	20%	8	80%	2	20%	0	0%	9	90%	1	10%	0	0%
İnternetteki Türkçe komutları anlayabilirim.	3	30%	5	50%	2	20%	5	50%	4	40%	1	10%	9	90%	1	10%	0	0%

Günlük dilde yazılanları anlayabilirim.	6	60%	3	30%	1	10%	7	70%	2	20%	1	10%	9	90%	1	10%	0	0%
Türkçe bir makale/denemenin ne ile ilgili olduğunu anlayabilirim.	5	50%	4	40%	1	10%	5	50%	4	40%	1	10%	7	70%	2	20%	1	10%
Basit mesajları, iş mektubu ve resmî mektupları anlayabilirim.	5	50%	4	40%	1	10%	7	70%	2	20%	1	10%	8	80%	1	10%	1	10%
Bir hikâyenin ana konusunu anlayabilirim.	6	60%	3	30%	1	10%	8	80%	1	10%	1	10%	9	90%	1	10%	0	0%
Tiyatro, sinema ya da bir kitap hakkında yazılmış makaleleri anlayabilirim.	4	40%	5	50%	1	10%	6	60%	3	30%	1	10%	7	70%	2	20%	1	10%
Sözlük kullanarak herhangi bir yazışmayı anlayabilirim.	5	50%	3	30%	2	20%	7	70%	2	20%	1	10%	7	70%	2	20%	1	10%
Farklı türlerden metinleri (şiir, deneme, şarkı sözü) anlayabilirim.	1	10%	7	70%	2	20%	3	30%	6	60%	1	10%	5	50%	3	30%	2	20%
Deyim ve argo bulunan metinleri anlayabilirim.	1	10%	6	60%	3	30%	3	30%	6	60%	1	10%	5	50%	3	30%	2	20%
Bir edebî eseri içeriğini algılayabilirim.	1	10%	6	60%	3	30%	3	30%	6	60%	1	10%	4	40%	4	40%	2	20%
Mesleki ve bilimsel makaleleri sözlüğe bakarak anlayabilirim.	3	30%	4	40%	3	30%	5	50%	4	40%	1	10%	7	70%	2	20%	1	10%

Yukardaki tabloda; Ankara ve Gazi TÖMER’de Türkçe öğrenen, Temel, Orta ve İleri seviyelerden 10’ar yabancı öğrenciye yapılan ankette seviyeye göre sorulara verilen cevapların toplamları ve oranları-yüzdeleri görülmektedir. Örneğin; öğrencilerin çoğunluğu “İletişim araçlarının tanıtılması, kullanılması” ile ilgili metinleri anlayabilecekleri; bu tür metinlerle ilgili bir sorunlarının da olmadıkları ortaya çıkmaktadır. Ancak geri kalan öğrencilere, iletişim araçlarını Türkçe kullanmalarına yardımcı olacak çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü iletişimin öğrenilen dille tam olarak her ortamda gerçekleştirilmesi çok önemlidir. Yine anket sonuçlarına göre genel olarak, günlük hayatta kullandığımız ve karşılaştığımız ve güncel konuları içeren metinlerin daha çok ilgi çektiği, daha iyi anlaşıldığı görülmektedir. Sonuçlar maddeler halinde şu şekilde sıralanabilir:

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

- Yabancı öğrencilerin %30’unun ders kitabındaki okuma metinlerinin yeterli olmadığını söylemesi, okuma metinlerinin daha da artırılması gerektiğini işaret etmektedir.
- Günlük hayatta karşılaştığımız ve kullandığımız türden metinler daha iyi anlaşılmalıdır.
- “Adı, soyadı, yaşı” gibi kişisel temel bilgilerin bulunduğu metinlerin anlaşılmasında bir sorun olmadığı bu tür metinlerde temel kişisel bilgilerle ilgili kelimelerin rahatlıkla ve fazlaştırılarak temel seviyenin ilk kurunda kullanılabileceğini göstermektedir.
- İnternet ile ilgili metinlerde yabancı komutlar yerine Türkçe kelimeler kullanmanın öğrencilere zorluk çıkarmayacağı görülmektedir.
- Hikâye türünde verilen metinlerin ana konularının anlaşılmasında bir sorun olmadığı görülmekte, dolayısıyla kültürümüzü yansıtan hikâyelere seviyeye göre daha fazla yer verilmelidir.
- Tiyatro, sinema ya da bir kitap hakkında yazılmış makale türünde verilen metinlerin ileri seviyede anlaşılmasında bir sorun olmadığı görülmektedir. Bu tür metinlerin sayılarının artırılması öğrencilerin kelime hazinelerinin gelişmesine katkıda bulunacaktır.
- Orta ve ileri seviyede deneme ve köşe yazısı türündeki okuma metinleri artırılabilir. Nitekim incelediğimiz ders kitaplarındaki metinlerde de bu tür metinlere orta ve ileri seviyede çokça rastlamaktayız.
- Farklı türlerde metinlerin temel seviyeden ileri seviyeye kadar kolaydan zora doğru ders kitaplarında yer alması mutlaka gereklidir.

- Deyim, argo, atasözü... gibi anlamda yoğun ifadelerin, metinlerde mutlaka yer alması, ancak bu tür metinlerin daha iyi anlaşılabilmesi için örnek cümleler ve metin parçalarına alıştırıcı bölümlerde yer verilmesi gerekmektedir.
- Bilimsel ve edebî metinleri anlamada zorlanıldığı görülmektedir. Bunlar seviyeye uygun ve kolaydan zora doğru verilmelidir. Yaptığımız ders kitabı metin incelemelerinde bu tür metinlerin ileri seviyede verilmesinin uygun olacağı belirlenmiştir.
- İleri seviyedeki öğrencilerin çoğunun mesleki ve bilimsel makaleleri sözlük yardımıyla da olsa anlayabildikleri ortaya çıkmaktadır. Bu tür metinler ileri seviyelerde mutlaka okuma metinleri ve okuma kitaplarında yer almalıdır.
- Ders kitabı dışında Okuma kitaplarına ihtiyaç vardır. Anket sonuçlarında en dikkat çeken konu “Ders kitabı dışında okuma kitaplarına ihtiyaç duyuyor musunuz?” sorusuna yabancı öğrencilerin %77’sinin “Evet” demiş olmasıdır. Yabancılar Türkçe öğretimi alanında yetkin kurumlar (TÖMER’ler “Yunus Emre Enstitüsü vb.) ve uzmanlar ortaklaşa çalıştaylar oluşturmalı ve amaca uygun nitelikli okuma kitapları oluşturmalıdır.

Okuma Metinleri İle İlgili Öneriler

YDTÖ için kitaplarda kullanılacak okuma metinlerinde olması gereken nitelikler ve metin hazırlama çalışmalarıyla ilgili öneriler.

- Okuma metnini hazırlamadan önce hangi seviyeye ait olacağı belirlenmelidir.
- Hazırlanacak okuma metninin seviyeleri belirlendikten sonra; bu seviyeye ait bir konu belirlenmelidir. Konu, Türkçe öğrenen yabancı öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine uygun olmalı ve okuma metni içinde bir plana göre işlenebilmelidir.
- YDTÖ için hazırlanacak okuma metninin içinde hangi dil bilgisi yapılarına yer verileceği seviye düşünülerek önceden belirlenmelidir. Sırf verilmek istenen dil bilgisi yapısı için üstünkörü ve anlam bağı zayıf metin parçaları oluşturulmamalı, mutlaka okuma metinleri kendi içinde seviyeye göre anlaşılır bir bütün içinde olmalıdır.
- Dil öğretiminin aynı zamanda kültür öğretimi olması, vurguladığımız en önemli noktadır. Yabancı dil öğrenen kişi, o dilin kültür dünyasına girmiştir. Bu nedenle yabancı dil öğretiminin yapı taşı olan okuma metinlerinde, öğrenilecek dilin yaşadığı kültürle ilgili unsurların yer alması gerekir. YDTÖ için hazırlanan okuma metinlerinde Türk kültürünün okuma metinleri vasıtasıyla tanıtılması gerekir.
- Türkçe yabancı dil olarak öğretilirken okuma metinlerinde işlenen konulara göre her üniteye en az bir okuma metninin Türk kültürü, yaşayışı, hayata bakış açısını yansıtmaması YDTÖ için oldukça faydalı olacaktır.
- Karşılaştırmalı kültürel okuma metinleri oluşturulmalıdır. Türkçe öğrenen yabancı öğrenci kendi kültürel unsurlarını, Türk kültürüne ait unsurlarla karşılaştırmalıdır. Mesela düğün, ölüm, özlem, bayram, özel gün kutlama gibi konularda Türk kültürü ile Türkçe öğrenen yabancıların kültürleri arasında karşılaştırma yapılarak bağ kurulmalıdır.
- Karşılaştırmalı kültür yanı sıra tek başına Türkçe öğrenen yabancıların kültürlerine ait unsurların da okuma metinleriyle Türkçe ifade edilmesi gerekir. Böylece Türkçe öğrenen yabancı öğrenci, kendi kültürüyle ilgili tanıdık unsurların Türkçe ifade edilişiyle karşılaşır; kendi kültürüne ait durumların Türkçede hangi kavram ve kelimelerle karşılandığını, kendisinin nasıl anlaşıldığını görme imkânı bulacaktır.
- Okuma metinlerinde dil ve anlam özellikleri açık olarak ortaya konmalıdır. Türkçe karşıt (zıt) kelimeler, benzer ve eşanlımlı kelimeler ve birbiriyle belli özellikler düşünülünce bağlantılı olan kelimeler okuma metinleriyle verilmeli ve mutlaka alıştırıcılarla kelimeler arası ilişkiler açıklanmalıdır.

- Kültür ve dil ilişkisi okuma metinleriyle aktarılırken bu ilişkinin somutlaştığı örnekler ve günlük hayata yansımaları da belirtilmelidir. Selamlaşma, ziyaret, pazarlık, öğüt verici ve övgü veren ifadeler dilde canlı olarak yaşadığı şekillerde okuma metinlerinde yer almalıdır.
- Belli bir amaca ve ihtiyaca yönelik okuma metinlerine özellikle Temel seviyede çok ihtiyaç vardır. Türkçe öğrenen bir yabancıнын dil öğrenimini somutlaştıracak ve Türkçenin konuşulduğu bir yerde ihtiyaçlarını görebilmesi, amaçlarına ulaşabilmesi için örnek oluşturacak okuma metinleri oluşturulmalıdır. Bilgi verme, alış-veriş, ulaşım ve iletişim çeşitleri gibi bağlamlarda okuma metinleri oluşturulmalıdır.
- YDTÖ’de, yabancı öğrenci Türkçeyle ne kadar çok karşı karşıya kalırsa ve Türkçeyi ne kadar çok kullanırsa o kadar Türkçe düşünür ve dilimizi zihninde hemen kullanmaya hazır noktada bulundurabilir. Bu nedenle günlük hayatta yaşanabilecek deneyimler YDTÖ için çok önemlidir. Günlük hayatta karşılaşılabilir ve kullanılabilir okuma metinleri yaşayan ve yaşam boyu karşımıza çıkan Türkçe ile Türkçe öğrenen yabancıнын kelime kavramı ve kuralları somutlaştırmasını sağlar. Bu nedenle; dilekçe, mektup, telgraf, kutlama-teşekkür kartı, fatura-fiş, kredi kartı, hesap dökümü, uyarı, afiş, bildiri, duyuru, davetiye, başvuru ve başvuru kabulü, ilan (İş arama, işçi arama, iş bulma, kayıp ilanı, satılık-kiralık mülk ilanı, ...), yemek tarifi, adres-yer/yön tarifi, mönü, kişileri kısaca tanıtmaya, ... vb. okuma metinleri seviyeye göre düzenlenerek, sadece temel seviyede değil, anlam düzeyi derinleştirilerek orta ve ileri seviyede de kullanılmalıdır.
- Metin çeşitliliği YDTÖ için kullanılacak okuma metinlerinde oldukça önemlidir. Ne kadar çok türde okuma metni ders kitaplarında ve kaynaklarda yer alırsa, Türkçe öğrenen yabancı öğrenci o ölçüde Türkçe ile farklı biçim ve anlamlarda karşılaşabilir ve kelime hazinesini geliştirir.
- Metin türleri mutlaka temel, orta ve ileri seviyeye göre seçilmeli; kullanılacak metin türü içeriği ve anlam yoğunluğuna göre de mutlaka seviyelendirilmelidir. Genellikle temel seviyede çokça yer alan bir diyalog metni kolay anlaşılır, açık ve kısa ifadeler içermelidir. Eğer ileri seviye için bir diyalog metni hazırlanmak isteniyorsa da ileri seviyeye uygun bir söylem zenginliği içinde karmaşık bir dil örgüsü olan uzun bir diyalog metni oluşturulmalıdır. Deneme, köşe yazısı veya bilgilendirici açıklayıcı metinler orta ve ileri seviye ders kitaplarında yer almalı, bu türler seviye arttıkça yoğun bir anlama doğru ilerlemelidir.
- Özgün okuma metinleri YDTÖ için mutlaka kullanılması gereken metinlerdir. Yazarın kişisel duygularını, görüşlerini, düşüncelerini bildiren bu tür metinler didaktik bir öğreticilikten uzaktır. Samimi bir dile sahip olan bu metinler, (deneme, sohbet, köşe yazısı...) anlamda açık ve anlaşılır oluşuyla Türkçe öğrenen bir yabancı için Türkçe öğrenme isteğini artıran özellikler taşır.
- YDTÖ’de yabancı öğrencinin Türkçeyi hangi amaçla öğrendiği oldukça önemlidir. Lisans ve lisansüstü öğrenimlerini sürdürmek, akademik çalışma yapmak, ticari ya da sanayi alanlarda iş yapmak, Türkiye’yi tanımak ve Türkçe dilini öğrenme merakını gidermek gibi sebeplerle Türkçe öğreniliyor olabilir. Bu sebeplerde Türkçe öğrenen yabancılar için, özellikle ileri seviyeye geçmiş olanlar, Türkçe öğrenme amaçları doğrultusunda hazırlanmış okuma metinleriyle karşılaştırılabilir. Ayrıca bu tür metinlere bir ders saati ayrılıp, kişilerin metinleri değiş tokuşu sağlanarak farklı alanlarda Türkçenin nasıl kullanıldığına yönelik çalışmalar da yapılabilir. Sonuç olarak ilgi alanlarına göre okuma metinleri hazırlanırsa, Türkçe öğrenen kişi Türkçeyi kendi amacıyla birleştirerek öğrenmiş olmakta, bu da Türkçe öğrenmeye ilgiyi arttırmaktadır.
- YDTÖ için hazırlanacak okuma metinleri için önce mutlaka YDTÖ seviyelerinde öğretilecek kelime hazırlama çalışmaları yapılmalıdır. Temel, orta ve ileri seviye için kelimeler belirlenmeli ve bu kelimelerin kullanıldığı okuma metinleri oluşturulmalıdır. Böylece hem bir YDTÖ sözlüğü (YDTÖ için hazırlanmış bir kelime hazinesi) hem de okuma metinlerinde bu kelimelerin kullanılmasıyla ezbere değil anlama ve bağlama dayalı bir kelime öğretimi sağlanmış olur.

- YDTÖ için hazırlanan okuma metinleri işlevsel olmalıdır. Alıştırmalar ve etkinlikler oluşturulabilecek bir yapıda hazırlanmalıdır.
- Türkçe kelime ve cümle kalıpları, özdeyişler, vecizeler, deyimler, atasözleri hatta bilmece ve tekerlemeler seviyeye göre okuma metinleri içinde verilmelidir. Sadece okuma metnindeki bağlamı ile yetinilmeyip, alıştırmalar yardımı ile bu kelime ve cümle kalıpları örnek cümleler ve metin parçaları içinde de kullanılarak yabancıların zihinlerinde somutlaştırılmalıdır.
- Oluşturulan okuma metinleriyle ilgili çalışmalar ders kitaplarına yerleştirilip öğrenciyle buluştuktan sonra bırakılmamalıdır. Devamlı olarak öğrencilerin gözlemleri, anket çalışmaları, öğrencilerin kendilerini değerlendirme formları yardımıyla okuma metinlerinin anlaşılabilirliği, etkililiği ve faydası denetlenmelidir. Çünkü onların bakış açısı, YDTÖ’de okuma metinlerinin etkin olup olmadığının belirlenmesi için çok önemlidir. Bu anket, gözlem ve alınan görüşler neticelerinde okuma metinlerinde düzeltmelere gidilmeli ve “Nasıl daha etkili okuma metinleri oluşturulabilir?” sorusu daima uzmanların aklında olmalıdır. Zira YDTÖ’nün başarıya ulaşmasında en önemli merkez etken okuma metinleridir.

Yardımcı Okuma Kitapları İle İlgili Öneriler

YDTÖ’de ders kitapları dışında kullanılacak okuma kitaplarında bulunması gerekli nitelikler ve kitap hazırlama çalışmaları için öneriler.

Yabancılar Türkçe öğretimi için sadece ders kitapları ve kitaplardaki okuma metinlerinin yeterli olmadığı bir gerçektir. Türkçe öğrenmek isteyen yabancıların okuma-anlama becerisinin ve diğer dil becerilerinin geliştirilmesi, kelime hazinesinin artırılması, Türk kültürünü ve Türkçeyi daha iyi anlamasını, Türkçe düşünmesini ve yaşamasını sağlamak için okuma kitapları oluşturulmalıdır.

YDTÖ için okuma kitapları oluşturma konusunda diğer yabancı dillerin öğretimi için okuma kitapları oluşturma çalışmalarından oldukça geri kaldığımız hatta sistemli olarak hiç başlamadığımız söylenebilir. Bugüne kadar YDTÖ için oluşturulmuş yardımcı okuma kitabı, yurtdışında ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde okutulmak üzere oluşturulmuştur. YDTÖ sadece ders kitapları ve alıştırma kitapları ile tam olarak sürdürülebilecek bir öğretim değildir. Mutlaka her yabancı dil öğretiminde ihtiyaç duyulduğu üzere yardımcı okuma kitabının oluşturulması Türkçenin yabancılar için öğretimi için başat öneme sahiptir.

YDTÖ için okuma kitapları hazırlama çalışmaları ile ilgili önerileri ve okuma kitaplarında olması gereken nitelikleri şu şekilde maddeleştirebiliriz:

- YDTÖ için Türkçenin söz varlığını temel, orta ve ileri seviyeye uygun belirlemek, okuma metinleri gibi okuma kitapları oluşturmak için de başlangıçta yapılması gerektir.
- YDTÖ için hazırlanacak okuma kitapları Avrupa Ortak Çerçeve Metni Avrupa Dil Portföyüne göre belirtilen seviyelerde (A1-A2, B1-B2, C1-C2) oluşturulmalıdır.
- Okuma kitapları sadece okuma-anlama becerisi için değil, çeşitli teknik ve yöntemler ve alıştırmalar ile diğer dil becerilerini geliştirmeye yönelik olarak da hazırlanmalıdır.
- YDTÖ için hazırlanacak okuma kitapları, türler içinde roman, hikâye, destansı hikâye, denemeler, biyografi, fıkra gibi türleri de kapsayacak şekilde oluşturulmalıdır. Özellikle seviyeye uygun kısa hikâyeler, okuma kitapları oluşturulmada kullanılırsa fayda sağlar. Kısa hikâyelerin geri bildirim açısından öğrenim pratiğine sahip olması, motivasyonu da canlı tutar.
- Okuma kitaplarının içeriği ve türü de seviyeye uygun olmalıdır. Mesela farklı kısa hikâyelerden oluşan bir hikâye kitabı, anlatımındaki sadeliği ve anlaşılabilirliğindeki basitliğe göre temel ve orta seviye için uygun hâle getirilerek oluşturulabilir. Ancak akademik Türkçeye girişi oluşturacak bilgilendirici deneme ya da makale türü yazılardan oluşan bir yardımcı kitap ya da kitapçık ileri seviyeye uygun olacaktır.
- Yardımcı okuma kitabı oluşturulurken Türkçenin ana dil olarak öğretilmediği gerçeği sık sık akla getirilmelidir. Çünkü Türkçeyle ilk defa karşılaşan yabancı bir çocuk ya da yetişkin için

ana dil öğretimi materyalleri bazı açılardan zorlayıcı ve ihtiyaç analizi sonuçlarına uygun hazırlanmazsa da bazı açılardan sıkıcı olacaktır.

- Oluşturulacak okuma kitapları okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim seviyelerindeki yabancı öğrenciler için ayrı hazırlanmalıdır.
- Türkçenin anlam zenginliğini gösteren kalıplaşmış cümleler, soyut ve anlamda yoğun ifadeler (deyimler, söyleyişler, atasözleri... vb.) kurguyu tamamlayacak ve anlatımı kuvvetlendirecek şekilde okuma kitaplarına yerleştirilmelidir. Türkçe öğrenen yabancıların bu ifadelerin farkına varması ve anlamını kavraması için kitabın sonuna bu ifadelerle ilgili örnek cümleler, verilmelidir.
- Okuma kitaplarının sonunda alıştırmalar ve testler gibi değerlendirme soruları olmalı ve kitapların arkasına önemli ifade ve deyimleri açıklayıcı bilgiler bulunmalıdır. Mutlaka ve mutlaka yardımcı okuma kitabı sonunda kitabın kendi söz varlığının sözlüğü oluşturulmalıdır. Kelimeler alfabetik sıra ile ve geçtikleri sayfa ekleri liste halinde verilmeli ve hatta kelimelerin geçtiği başka bir basit cümle de bu kısımda yer almalıdır.
- Okuma kitabının konusuna göre arkada ek bilgiler, haritalar, şemalar, fotoğraflar ve çeşitli görseller ya da bunların bulunduğu bir CD yer alabilir. Ayrıca alıştırma soruları içinde içeriğiyle ilgili konulara cevap verilmesi istenen sorular, bir olay ya da konuyla ilgili yorum yapılması istenilen konuşma becerisine yönelik sorular yer almalıdır. Becerilerin birlikte kullanılacağı etkinlikler yer alabilir.
- Hazırlanan yardımcı okuma kitabının bir set olarak temalara- ihtiyaç duyulan konulara göre hazırlandığını varsayarsak internet üzerinden bir program ya da sosyal ağ uygulaması içinde kitabın dijital hali ve kitaba yönelik üstte belirtilen alıştırmalar, testler, görseller ve videolar bu uygulama içinde yer alabilir. Öğrenciler okuma kitabını böylelikle hiç çıkmadıkları dijital ortamda da ellerinin altında bulur.
- Okuma kitaplarıyla daha uzun soluklu bir kültür aktarımın gerçekleştirilebilir. Türk milletinin konuksever ve yardımsever olması(Özellikle son yıllardaki göç dalgalarına ülke kucak açılması ve verilen destek ile yürütülen çalışmalar) Türk tarihi ve sanatı, Türk eğitim sistemi, Türk Bilim insanları, Türkiye'nin eşsiz güzellikleri... gibi millî unsurlar mutlaka okuma kitaplarında işlenen konular arasında olmalıdır.
- Okuma kitaplarında da metinlerdeki gibi karşılaştırmalı kültürel unsurlar mutlaka bulunmalıdır. Türkçe öğrenen yabancıların kendi kültürü ve Türk kültürü arasındaki benzer ve farklı noktalar işlenen konulardan olmalıdır. Kitap sonundaki bazı kavramlar, terimler veya kültürel alt yapıyı belirten ifadeler; karşı kültürlerden hedef kitlenin özelliklerine göre karşılıkları veya benzerlikleri ile verilebilir.
- Türkçe öğrenen ve farklı milletlerden-ana dillerden yabancılar için onlara özel yardımcı okuma kitabı setleri oluşturulabilir.
- Özellikle temel seviye ve B1 seviyesi için öğreticilik; kurguya dayalı okuma kitaplarında ön plana geçer ve kurgu zayıf kalırsa motivasyon heyecanın sönmesi ile ciddi şekilde zarar görür. Yabancı dilde bir kitap okumanın zihin yorgunluğuyla mücadele edildiği düşünülünce merak unsuru da ortadan kalkarsa, temel seviyede öğrencinin okumaya olan ilgisi ve okuma isteği kaybolacaktır. Bu nedenle dil bilgisi kuralları gibi dil özellikleri okuma kitaplarındaki anlatım akışına zarar vermeden kitaplara yerleştirilmelidir.
- Evrensel kültür ve küresel toplum özelliklerini içeren konular okuma kitaplarında, Türk kültürü ikinci plana atılmayacak şekilde işlenmelidir. Küresel birleştirici ve barışçıl bakış açısı, kitaplarda mutlaka içeriklerden biri olmalıdır.
- YDTÖ için hazırlanacak Okuma kitapları, Türkçe öğrenecek yabancıların ilgi, istek ve ihtiyaçlarına göre olmalıdır. Mutlaka ama mutlaka ihtiyaç analizi çok boyutlu ve çağın

gereklilikleri de düşünülerek yapılmalı ve bunun arkasından okuma kitabı hazırlama çalışmaları başlamalıdır.

• Akademik Türkçe, özellikle Türkçeyi yükseköğretim amaçlı öğrenmek isteyen yabancılar için ileri seviyede ve ileri seviye sonunda bir talep ve beklenti olarak ortaya çıkar. Teknik kelime ve kavramların bulunduğu bilgilendirici, bilimsel metinler ve makalelerden ya da bu konularda köşe yazısı, deneme gibi metinlerden yine seviyeye uygun hale getirilerek ve olabildiğince basitleştirilerek okuma kitapları oluşturulabilir.

5.KAYNAKLAR

- Akyol, H.(Ed.) ve Kırkkılıç, A.(Ed.), (2007). *Türkçe Öğretiminde Metin Bilgisi* E. Coşkun, (s. 249). Ankara: Pegem
- Arslan, M. (2011). *Yabancılar Türkçe Öğretim Kılavuzu*. Ankara: Nobel
- Demir, A. ve Açık, F. (2011). *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler*, Türklük Bilimi Araştırmaları (TÜBAR).
- Demirel, Ö. (2007). *Yabancı Dil Öğretimi*. Ankara: Pegem
- Durmuş, M. (2013). *Yabancılar Türkçe Öğretimi*. Ankara: Grafiker
- Durmuş, M.(Ed.) ve Okur, A. (Ed.). (2013). *Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker
- Gmb, H. MEB (Çev.). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi: Öğrenim Öğretim ve Değerlendirme*, Telc, Frankfurt-Main.
- Güzel, A. ve Barın, E. (2013). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi*. Ankara: Akçağ
- Güzel, A. ve Karatay, H. (2013). *Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi
- Sarıçoban, A.(Ed.). (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Metodolojisi*. Ankara: Anı
- Yaylı, D. ve Bayyurt, Y. (2009). *Yabancılar Türkçe Öğretimi: Politika Yöntem ve Beceriler*. Ankara: Anı
- Şimşek, P. (2011) *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Okuma Metinleri ve Yardımcı Okuma Kitapları Üzerine Bir Araştırma*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.